

מזכרונותיהם של יהודים בגרמניה בראשית התקופה הנאצית

אדווין לנדאו, יהודי מעיירה קטנה בפרוסיה המערבית, תיאר את חוויותיו ביום
החרם ב-1 באפריל 1933:

ואלה הם האנשים שאנחנו – היהודים הצעירים – לחמנו עבורם בחפירות
ושפכנו את דמנו על מנת להגן על המדינה מפני האויב. האם לא נותר אף חבר
אחד לנשק מאותם הימים שחש גועל נפש כאשר ראה את המתרחש עתה?
ניתן היה לצפות בהם בשעה שעברו ברחוב, והיו ביניהם כאלה שעשיתי עבורם
טובה. על פניהם היה נסוך חיוך, חיוך אשר חשף את אושרם הסודי. ...
לקחתי את עיטורי הצבאיים, ענדתי אותם, יצאתי לרחוב והלכתי לכמה חנויות
יהודיות. תחילה מנעו גם בעדי מלהיכנס אליהן, אבל אני רתחתי מזעם ורציתי
לצעוק את שנאתי לתוך פניהם של הברברים הללו. שנאה, תיעוב – ממתי אחז
בי רגש זה? שינוי זה עבר עלי רק מזה שעות ספורות. המדינה הזו, האנשים
האלה, שעד אותו רגע אהבתי והערצתי אותם, הפכו לפתע פתאום לאויביי. אם
כן, אינני גרמני עוד – או שאינני אמור להיות גרמני. באופן טבעי לא ניתן היה לי
לעכל ולסדר זאת בראשי בטווח של שעות ספורות. אך היה דבר אחד שאותו
חשתי באופן פתאומי: התביישתי באמון שנתתי ברבים כל כך – אנשים שזה
עתה נחשפו פניהם האמיתיים כאויבי בנפש. גם הרחוב עצמו נראה לי לפתע זר
ומנוכר. כן, העיר כולה הפכה למקום זר ומנוכר.

מתוך מוניקה ריכרץ (עורכת), **אזרחים על תנאי: יהודי גרמניה – פרקי
זכרונות 1870-1945** (י-ם: מוסד ביאליק ומכון ליאו בק, 1993)

גברת אחת מבוגרת שכמעט לא זיהיתה ממבט ראשון ברכה אותי ברחוב
ממרחק ונראתה שמחה לראותני. הייתה זו חברה לעבודה באחד מבתי הספר
הממשלתיים שבהם לימדתי לפני עשרות שנים. התקרבו אחד לשני. אך מרגע

שהחלפנו כמה מילים, נפל מבטי על אות המפלגה שהתנוסס על שמלתה. משקלטה את מבטי, החווירה האישה בפתאומיות ומבלי לומר מילה פנתה והלכה לה. לפתע חדר להכרתה שהיא, חברת מפלגה מכובדת, עומדת ומדברת עם יהודי ומסתכנת בהרחקה מן המפלגה. כמובן שאנחנו שייכים לאותם היהודים המועטים ההגונים – מחמאה מוטלת בספק זו הושמעה באוזנינו כמעט מדי יום, במילים הבאות: "כן, לו רק כולם היו כמותכם". העם הגרמני הובל לטירוף.

ארכיון יד ושם